

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових
дисциплін

К. В. Ніколенко

ЕКОНОМІЧНА ТА ПОЛІТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Ступінь: бакалавр

Кривий Ріг
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових
дисциплін

К. В. Ніколенко

ЕКОНОМІЧНА ТА ПОЛІТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Ступінь: бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри іноземної філології,
українознавства та соціально-правових
дисциплін
Протокол № 7
від “11” січня 2021 р.

Схвалено навчально-методичною
радою ДонНУЕТ
Протокол № 5
від “28” січня 2021 р.

Кривий Ріг
2021

УДК 17.023.36
ББК 94. 6
Н-46

Ніколенко К.В.

Н-46 Економічна та політична конфліктологія. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 41 с.

Методична розробка містить плани семінарських занять з економічної та політичної конфліктології, підготовлені для студентів всіх спеціальностей та форм навчання; сформульовані основні питання, що вивчаються у темах курсу. Плани занять підготовлені відповідно до вимог кредитно-модульної системи навчання. Для кожного заняття представлена тематика навчальних доповідей (рефератів) і зазначена література.

ББК 94.6

© Ніколенко К.В., 2021

© Донецький національний
університет економіки й торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
2021

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА I. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	7
ЧАСТИНА II. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	12
Змістовий модуль № 1. Економічна політологія	13
Практичне заняття 1. Предмет і зміст курсу конфліктологія. Поняття конфлікту. Становлення економічної конфліктології та її теоретико-методологічні засади	14
Практичне заняття 2. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій	14
Практичне заняття 3. Конфлікти та конкуренція	14
Практичне заняття 4. Зовнішньоекономічні конфлікти	15
Змістовий модуль № 2. Політична конфліктологія	16
Практичне заняття 5. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади. Типологія політичних конфліктів	16
Практичне заняття 6. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту	16
Практичне заняття 7. Політичний тероризм та екстремізм	17
Практичне заняття 8. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів	18
ЧАСТИНА III. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	19
Змістовий модуль № 1. Економічна політологія	20
Тема 1. Предмет і зміст курсу конфліктологія. Поняття конфлікту. Становлення економічної конфліктології та її теоретико-методологічні засади	20
Тема 2. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій	22
Тема 3. Конфлікти та конкуренція	26
Тема 4. Зовнішньоекономічні конфлікти	27
Змістовий модуль № 2. Політична конфліктологія	30
Тема 5. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади. Типологія політичних конфліктів	30
Тема 6. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту	32
Тема 7. Політичний тероризм та екстремізм	35
Тема 8. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів	38

ВСТУП

Метою дисципліни «Економічна і політична конфліктологія» є формування системи знань про природу конфліктів, зокрема економічних і політичних, набуття практичних навичок у їх розв'язанні, формування вмінь прогнозувати і контролювати конфліктну ситуацію, позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- ознайомити студентів з теоретичними поняттями «конфлікт», «конфліктологія»;
- навчити студентів розрізняти механізми становлення економічної і політичної конфліктології та її теоретико-методологічні засади;
- сформувати уявлення про розуміння змісту та логіки формування економічних криз як джерел конфліктних ситуацій, розуміння взаємозв'язку економічної кризи і конфлікту;
- навчити визначати фактори економічної конкуренції та конкретизувати особливості економічної конкуренції, встановлювати взаємозв'язок та особливості інтенсифікації процесів взаємодії економічної конкуренції, оволодіти основними вміннями і навичками в роботі з законодавством у галузі економічної конкуренції;
- оволодіти особливостями приватизації, її економічним та юридичним розумінням, дослідження понять «класичний реверсивний тип» формування ринкової економіки, розуміння західної моделі приватизації, її особливості та складнощі втілення в умовах приватизації в Україні;
- сформувати уявлення про основні поняття, категорії, методи політичної конфліктології, сутність політичного конфлікту, його роль в політичних відносинах;
- навчити розрізняти типи політичних конфліктів і криз, їх особливості, відмінності політичних конфліктів авторитарної і демократичної влади, сутність політичного скандалу, основні прояви політичної кризи;
- надати розуміння причин виникнення етнополітичних конфліктів їх типів та форм вирішення, знання проявів етнополітичних конфліктів в сучасній Україні та країнах пострадянського простору;
- навчити студентів застосовувати знання поняття феномену «політичного тероризму» і «екстремізму», відмінності понять «політичний тероризм» і «політичний» терор, сформувати розуміння основних методів подолання конфліктів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Економічна і політична конфліктологія», студенти повинні набути таких *професійних компетенцій*:

Знання і розуміння:

- специфіки та понятійно-категоріальний апарат курсу «Конфліктологія»;
- особливостей предмету економічної та політичної конфліктології;
- сучасні концепції, теорії та парадигми конфліктів;
- сутності, природи, структури та динаміки розвитку та виникнення економічних та політичних конфліктів;

- класифікації і типології економічних та політичних конфліктів;
- технології управління конфліктами;
- особливостей врегулювання економічних та політичних конфліктів, основні принципи теорії переговорів.

Застосування знань і розумінь:

- уміння застосовувати теоретичні знання до розв'язання соціальних конфліктів; визначати види економічних та політичних конфліктів;
- уміння проводити аналіз економічних та політичних конфліктів;
- уміння володіти методиками дослідження економічних та політичних конфліктів;
- уміння аналізувати динаміку протікання економічних та політичних конфліктів;
- уміння визначати чинники виникнення економічних та політичних конфліктів.

Формування суджень:

- здатність аналізувати методи соціально-гуманітарних наук задля використання в науковій діяльності;
- здатність оцінювати економічні і соціальні явища в процесі їх трансформації;
- здатність надавати оцінку альтерглобалістичним явищам сучасності;
- здатність критично осмислювати інформаційні потоки в культурному та цивілізаційному полі та використовувати їх на практиці;
- здатність оцінювати переваги і недоліки сучасних мультикультуралістичних процесів.

Запропонована методична розробка має за мету сприяти засвоєнню студентами основних положень теоретичного курсу та формуванню практичних навичок аналізу соціально-економічних явищ в історичній перспективі для більш адекватного та глибокого розуміння індивідуального та специфічного характеру розвитку трансформуючих процесів сучасності, що зумовлюють перспективи та вектори соціального розвитку як такого. Здатність здійснювати перспективний аналіз, дослідження та прогноз – покликані реалізувати теоретичні дані даного видання.

За змістом і структурою методичні рекомендації відповідають чинним вимогам до укладання навчально-методичних комплексів з дисциплін та включають інформаційні матеріали, які пропонують системний і стислий виклад матеріалу практичних завдань, питань та тестів з основних тем та теоретичних положень з опорної інформації курсу.

ЧАСТИНА І
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Вибіркова
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	4
Загальна кількість годин	120
Кількість змістових модулів	2
Лекції, годин	32
Практичні / семінарські, годин	16
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	72
Тижневих годин для денної форми навчання:	
Аудиторних	3
самостійної роботи студента	4,5
Вид контролю	залік

2. Програма дисципліни

Ціль – формування системи знань про природу конфліктів, зокрема економічних і політичних, набуття практичних навичок у їх розв'язанні, вироблення вмінь прогнозувати і контролювати конфліктну ситуацію, позитивно сприймати конфлікт і прагматично його використовувати.

Завдання: усвідомити значення економічного і політичного конфліктів у системі соціальних відносин. Засвоєння студентами різних підходів к визначенню конфліктів; вивчення теоретико-методологічних засад загальної теорії конфліктів; оволодіння системою знань про закономірності формування та розвитку економічних та політичних конфліктів; з'ясування сутності, структури, основних причин виникнення, функцій та типології конфліктів; оволодіння технологіями управління та врегулювання конфліктів.

Предмет: економічний і політичний конфлікт у соціальному житті суспільства.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

Тема № 1. Предмет і зміст курсу конфліктологія. Поняття конфлікту.

Тема № 2. Становлення економічної конфліктології та її теоретико-методологічні засади.

Тема № 3. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій.

Тема № 4. Конфлікти та конкуренція.

Тема № 5. Зовнішньоекономічні конфлікти.

Тема № 6. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади.

Тема № 7. Типологія політичних конфліктів.

Тема № 8. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту.

Тема № 9. Політичний тероризм та екстремізм.

Тема № 10. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денна форма навчання				
	усього	у тому числі			
		л	п	лаб.	срс
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Економічна конфліктологія					
Тема 1. Предмет і зміст курсу конфліктологія. Поняття конфлікту.	12	4	1		7
Тема 2. Становлення економічної конфліктології, та її теоретико-методологічні засади.	10	2	1		7
Тема 3. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій.	14	4	2		8
Тема 4. Конфлікти та конкуренція.	11	2	2		7
Тема 5. Зовнішньоекономічні конфлікти.	13	4	2		7
Разом за змістовим модулем 1	60	16	8		36
Змістовий модуль 2. Політична конфліктологія					
Тема 6. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади.	10	2	1		7
Тема 7. Типологія політичних конфліктів.	10	2	1		7
Тема 8. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту	14	4	2		8
Тема 9. Політичний тероризм та екстремізм	13	4	2		7
Тема 10. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів.	13	4	2		7
Разом за змістовим модулем 2	60	16	8		36
Усього годин	120	32	16		72

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Предмет і зміст курсу конфліктологія. Становлення економічної конфліктології та її теоретико –методологічні засади.	2
2	Семінар запитань і відповідей Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій.	2
3	Семінар – дискусія Конфлікти та конкуренція.	2

4	Семінар – розгорнута бесіда Зовнішньо-економічні конфлікти	2
5	Семінар – розгорнута бесіда Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади.	2
6	Семінар – запитань і відповідей Типологія політичних конфліктів. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту.	2
7	Семінар – дискусія Специфіка сучасних етнополітичних конфліктів.	2
8	Семінар з запитань і відповідей Політичний тероризм і екстремізм. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів.	2
	Всього	16

5. Розподіл балів, які отримують студенти протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практич- ного заняття	Аудиторна робота					Позаауди- торна робота	Сума балів
	Тесто- ві завдан- ня	Виконання практичних завдань теми	Обговорен- ня теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завданн я	ПМК	Завдання для самостійно- го виконання	
Змістовий модуль 1							
Тема 1	3	2	3	1		2	11
Тема 2		2	3	2		2	9
Тема 3	2	2	3	1		3	11
Тема 4	2	2	3	1		3	11
Разом змістовий модуль 1	7	8	12	5	8	10	50
Змістовий модуль 2							
Тема 5	3	2	3	1		3	12
Тема 6		2	3	1		3	9
Тема 7	2	2	3	2		2	11
Тема 8	2	2	3	1		2	10
Разом змістовий модуль 2	7	8	12	5	8	10	50
Усього							100

Оцінювання студентів протягом семестру (заочна форма навчання)

Поточне тестування та самостійна робота			Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	100
40	40	20	

Загальне оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни

ОЦІНКА		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	3, «задовільно»
60-69	E	
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

ЧАСТИНА II
ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ЕКОНОМІЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Практичне заняття 1. Предмет і зміст курсу конфліктології. Поняття конфлікту. Становлення економічної конфліктології та її теоретико-методологічні засади

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними термінами теми.*

2. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- конфліктологія: етапи становлення;
- міждисциплінарні зв'язки конфліктології;
- поняття конфлікту;
- основні теорії конфлікту;
- структура конфлікту;
- функції конфлікту;
- класифікація економічних конфліктів;
- основні методи та функції економічної конфліктології;
- об'єкт і предмет економічного конфлікту;
- стадії економічного конфлікту;
- шляхи і способи розв'язання та регулювання економічних конфліктів;
- специфіка і особливості існування економічних конфліктів;
- взаємозв'язок зміни споживання природних ресурсів та соціальні конфлікти;
- вчення Адама Сміта щодо конфліктів на економічному тлі;
- економічна теорія як метод вирішення конфлікту;
- свідомість мотивів за Максом Вебером, концепція чотирьох видів соціальних дій;
- конфлікти, пов'язані з виробництвом, розподілом і споживанням матеріальних благ;
- суб'єктивність власника як похідний фактор економічного конфлікту;
- предмет конфлікту і типологія конфліктів за цією ознакою;
- протистояння, пов'язані з переділом власності;
- чотири блоки економічних конфліктів;
- об'єкт економічної конфліктології;
- суб'єкти економічного конфлікту;
- сфера виробництва як причина економічних конфліктів;
- сфера розподілу як причина економічних конфліктів;
- дефіцит ресурсів як провідна причина виникнення конфліктів;
- основні лінії суперечностей, що розділяють конфліктуючі сторони в соціально-економічних конфліктах;
- «мотиваційно-гігієнічна» теорії Ф. Херцберга;
- економічна конфліктологія в історичному розвитку.

Ключові слова:

Конфліктологія, конфлікт, предмет конфлікту, метод, конфліктогени, суб'єкт конфлікту, об'єкт конфлікту, економічна конфліктологія, конфліктна ситуація, економічний конфлікт, проблемна ситуація, суперечності, економічні агенти, суперечність, мегаекономічний рівень, макроекономічний рівень, мікроекономічний рівень, мезоекономічний рівень.

Практичне заняття 2. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій**План заняття:**

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне опитування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- поняття економічної кризи;
- взаємозв'язок економічної кризи та конфлікту;
- причини виникнення економічних криз;
- сучасні теорії економічних криз;
- класифікація видів криз: по об'єкту, по стадіям;
- визначення понять «конфлікт» і «конкуренція» (Р.Даредорф, К.Боулдинг).
- конкуренція і ринкова економіка;
- конфлікт і потенціал конфліктності в економічній сфері;
- визначення ступеня конкуренції на ринку;
- залежність економічної стратегії однієї компанії від поведінки іншої;
- роль держави в обмеженні і стимулюванні конкуренції.

Ключові слова:

Криза, економічна криза, фази відтворення, міжсистемна криза, внутрішньо системна криза, кризовий спад, інфляція, безробіття, конфлікт, антагоністичні суперечності, «прозора» економіка, кримінальна економіка, тіньова економіка, конкуренція, монополія.

Практичне заняття 3. Конфлікти та конкуренція**План заняття:**

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне опитування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- поняття приватизації, її економічне та юридичне розуміння;
- конфлікт в системі відносин власності;
- зіткнення інтересів при приватизації;
- способи приватизації;
- методи та цілі приватизації;

- основні моделі приватизації
- західна модель приватизації, її особливості;
- особливості та складнощі приватизації в Україні;
- масова приватизація, її недоліки і суперечності;
- Конфлікти соціальних власників і робітників підприємств як наслідки приватизації.

Ключові слова:

Приватизація, роздержавлення, реприватизація, власність, державна власність, колективна власність, приватна власність, змішана економіка, ринкова економіка, трансформація, первісне нагромадження капіталу, демонополізація економіки, банкрутство, рейдерство.

Практичне заняття 4. Зовнішньоекономічні конфлікти

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*
2. *Індивідуальне опитування.*
3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
 - поняття зовнішньо-економічного конфлікту;
 - особливості зовнішньо-економічного конфлікту;
 - прямі та непрямі учасники міжнародного конфлікту;
 - специфіка та особливості конфлікту на міжнародному рівні;
 - типологія міжнародних конфліктів;
 - способи і шляхи вирішення міжнародних конфліктів;
 - «третейський суддя» як спосіб вирішення конфліктної ситуації;
 - фактори успішного розрішення міжнародних конфліктів;
 - міжнародні санкції як спосіб впливу на конфліктуючі сторони;
 - найбільш популярний в сучасному світі спосіб вирішення міжнародних конфліктів;
 - проблема тривалості міжнародних конфліктів;
 - основні ознаки суб'єктів зовнішньо економічних конфліктів.

Ключові слова:

міжнародний конфлікт, зовнішньо-економічна ситуація, суперечка, консолідація, згода, перемови.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ПОЛІТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Практичне заняття 5. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади. Типологія політичних конфліктів

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*

2. *Індивідуальне опитування.*

3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- поняття, підходи до вивчення політичної конфліктології;
- основні функції і методи політичної конфліктології;
- політична влада - ключове поняття політичної конфліктології;
- загальна теорія конфлікту К. Боулдинга;
- поняття політичного конфлікту його особливості та функції;
- проблема конфліктогенних факторів в українській політології;
- поняття етнополітичного конфлікту;
- конфлікти в етнічному середовищі та їх особливості;
- основні підходи до аналізу причин, сутності та еволюції етнополітичних конфліктів;
- стадії розвитку етнополітичного конфлікту;
- політичні передумови, генеза та сутність міжнаціональних конфліктів;
- проблема прогнозування етнополітичних конфліктів;
- етнонаціональна політика України;
- етнополітичні конфлікти в країнах пострадянського простору.

Ключові слова:

Політична конфліктологія, соціальний конфлікт, політичний конфлікт, політична влада, політика, політичний інтерес, зіткнення інтересів, політичні відносини, політичні суперечності, етнос, етнічність, сепаратизм, націоналізм, шовінізм, панісламізм, етнополітичний конфлікт, насильницькі методи, етнотериторіальні конфлікти, етнорелігійні конфлікти, етнокультурні конфлікти, етнічні депортації, консенсус, компроміс.

Практичне заняття 6. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*

2. *Індивідуальне опитування.*

3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- характеристика конфлікту в соціальній структурі суспільства;
- специфіка зв'язку між політичними системами та конфліктами;
- об'єктивний історичний процес конфліктів як соціального явища;

- сутність і специфіка кризи;
- специфічні особливості політичної кризи;
- моделі кризового розвитку політичних конфліктів;
- війна її особливості як різновиду кризи;
- громадянська війна і криза;
- специфіка партизанського руху як кризової моделі суспільства;
- тероризм та революція як види політичної кризи.

Ключові слова:

політична криза, війна, громадянська війна, партизанська війна, революція, тероризм, протистояння.

Практичне заняття 7. Політичний тероризм і екстремізм

План заняття:

1. Понятійний диктант за основними питаннями теми.

2. Індивідуальне опитування.

3. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

- політична криза і тероризм як наслідки загострення політичних конфліктів;
- політичний тероризм як різновид політичного екстремізму;
- політичний тероризм и політичний терор;
- види і типи тероризму, методи терористичної діяльності;
- міжнародний тероризм та форми його прояву;
- визначення тероризму;
- поняття терору;
- поняття тероризму;
- визначення терориста;
- державний та недержавний терор як види тероризму;
- відмінні риси терору;
- істотна ознака тероризму;
- організований та систематичний тероризм;
- загальна інформація про типи тероризму;
- правий і лівий тероризм;
- поняття екстремізму;
- державний і опозиційний екстремізм;
- політичний, національний та націоналістичний типи екстремізму;
- партизанська війна і тероризм;
- специфіка і особливості геноциду.

Ключові слова:

Політичний тероризм, політичний терор, екстремізм, репресія, правий тероризм, лівий тероризм, повстання, геноцид, превентивна стратегія, селективна стратегія, консенсус, консенсусна стратегія, компроміс.

Практичне заняття 8. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів

План заняття:

1. *Понятійний диктант за основними питаннями теми.*

2. *Індивідуальне опитування.*

3. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

- основні стадії розвитку політичних конфліктів;
- специфіка і особливості фаз політичного конфлікту;
- п'ять фаз конфлікту та їх значення для вирішення конфлікту;
- політична криза та етапи проходження кризи;
- методи вирішення політичних конфліктів за їх природою;
- консенсус як спосіб вирішення конфліктної ситуації;
- компроміс як спосіб вирішення конфліктної ситуації на політичному тлі;
- основні наукові школи та підходи до вирішення політичних конфліктів;
- методи і методики вирішення політичних конфліктів, зв'язок з прикладною політологією;
- теорія переговорів у попередженні та вирішенні політичного конфлікту.

Ключові слова:

Превентивна стратегія, селективна стратегія, консенсус, консенсусна стратегія, компроміс.

**ЧАСТИНА III.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО КУЛЬТУРУ І ЦИВІЛІЗАЦІЮ

Тема 1. Предмет і зміст курсу конфліктологія. Поняття конфлікту. Становлення економічної конфліктології та її теоретико- методологічні засади

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Умови і причини виникнення економічної конфліктології.
- Визначте місце конфліктології в системі гуманітарних дисциплін.
- Визначте співвідношення соціології конфлікту і економічної конфліктології.
- В чому полягає особливість соціального конфлікту і конфлікту в економіці?
- Конкретизуйте специфіку економічного конфлікту.
- Надайте характеристику уявлень А.Сміта про економічний конфлікт та шляхах його вирішення.
- Особливості вирішення проблеми нерівного відношення к власності в соціально-класовий теорії К.Маркса.
- Значення причин виникнення та шляхів подолання економічних конфліктів для майбутніх економістів.
- В чому полягає конфліктний характер взаємовідносин у суспільстві?
- Опишіть алгоритм утворення конфліктології.
- Назвіть об'єкт комплексного аналізу науки, як фактор дослідження і вивчення на теоретичному рівні.
- В чому полягає специфікація рівнів наукового знання конфліктології?
- Перерахуйте відомі Вам функції конфліктології.
- Надайте наукову характеристику протилежності конфлікту.
- Які Вам відомі галузі економічної конфліктології?
- Назвіть суб'єкти економічного конфлікту.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Конфліктогени – це

- A. слова, дії, які можуть привести до конфлікту
- B. прояв конфлікту
- C. причини конфлікту, які обумовлені соціальним статусом особистості
- D. стан особистості, яке настане після вирішення конфлікту

2. Конфліктологія як відносно самостійна теорія виникла

- A. на початку XIX віку
- B. на початку XX віку
- C. в 30-е роки XX віку
- D. наприкінці 50-х років XX віку

3. Становлення конфліктологічної практики відбулося

- A. у 60-е роки XX віку
- B. на початку 50-х років XX віку
- C. у 30-ті роки XX віку
- D. у 70-80-ті роки XX віку

4. Виникнення конфліктології як відносно самостійної теорії пов'язано із працями

- A. К. Маркса і Ф. Енгельса, О. Конта
- B. П. Сорокіна, З. Фрейда
- C. Р. Дарендорфа, Л. Козера, Зіммеля, М. Шерифа
- D. В. Лінкольна, Л. Томсона, Д. Скотта

5. Конфлікт – це

- A. боротьба поглядів
- B. спор, дискусія по гострій проблемі
- C. суперництво, яке направлене на досягнення перемоги в суперечки
- D. протиборство на підґрунті зіткнення протилежних мотивів і суджень

6. Інцидент – це

- A. збіг обставин, що є приводом для конфлікту
- B. істинна причина конфлікту
- C. накопичені суперечності, пов'язані с діяльністю суб'єктів соціальної взаємодії, які будують основу для реального протиборства між ними
- D. те, через що виникає конфлікт

7. Міжсистемна економічна криза це

- A. зміна суспільного ладу
- B. зруйнування колишній економічної структури
- C. значні соціальні потрясіння і конфлікти
- D. усі відповіді правильні

8. Головна мета монополії

- A. найкраще задоволення потреб споживачів
- B. реалізація найбільшої кількості продукції
- C. отримання надприбутку
- D. розвиток виробництва

9. Недосконала конкуренція означає, що на ринку є

- A. множина продавців і покупців ідентичного товару і ніхто з них не впливає самостійно на рівень цін
- B. домовленість між сильними підприємцями проти слабких з метою отримання більшого прибутку
- C. вплив держави, яка проводить антимонопольну політику
- D. боротьба за споживача з метою якнайкраще задовольнити потреби

10. Антимонопольна політика ведеться державою з метою

- A. повного усунення монополізації в економіці
- B. створення сприятливих умов для здорової конкуренції та протидії негативних проявів монополії
- C. надання повної свободи підприємцям та іншим суб'єктам ринку
- D. подолання суперечливого об'єктивного симбіозу конкуренції і монополії

4. Підготуйтеся до фронтального та індивідуального опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Газимагомедов Г. Г., Абдулаев Н. В. Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер.17. Вып 3, Тема 1.- с. 72-79.
2. Проскуріна О. О. Політична конфліктологія / О. О. Проскуріна, О. І. Ладига, Л.І. Ладига. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. Тема 1. – с. – 397-103.
3. Пискунова Л. П. Экономическая конфликтология. Учебное пособие. - Екатеринбург: 2007. – Тема 1. – с. 5 -15.
4. Пуригіна О. Г. Міжнародні економічні конфлікти: Навч. пос. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. Тема 1 – с. 5-15, 50-55.
5. Экономическая конфликтология: учебное пособие /Ю. Н. Юденков, Р. В. Пашков, В. В. Кононов: под. общ. Ред.. В. И. Якушина. – Москва: КНОРУС, 2017. Тема 1 – с. 10-26.

Додаткова

1. Алейников А. В. Экономическая конфликтология: учебное пособие. Изд. Фонд развития конфликтологии. 2015. – 308с.
2. Герасіна Л. М. Конфліктологія: підручник / Л. М. Герасіна, М. І. Панов. – Х.: Право, 2002. – 249 с.

Тема 2. Економічні кризи як джерело конфліктних ситуацій

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:

- Визначте специфіку внутрісистемної і міжсистемної кризи.
- За яким критерієм можна визначити типи економічної кризи?
- Надайте приклади криз у ХХ столітті.
- Конкуренція в розподілі яких видів ресурсів є джерело конфліктів?
- Надайте приклади позитивних і негативних функцій конкуренції.
- Яка роль держави в обмеженні і стимулюванні конкуренції?

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Кризовий стан в економіці виникає внаслідок порушень у співвідношенні між

- A. споживчим попитом і пропозицією товарів
- B. потребами і споживанням суспільства
- C. виробництвом і споживанням суспільства
- D. усі відповіді правильні

2. Стадії економічної кризи

- A. спад виробництва
- B. депресія
- C. оживлення
- D. усі відповіді правильні

3. Міжсистемна економічна криза це

- A. зміна суспільного ладу
- B. зруйнування колишньої економічної структури
- C. значні соціальні потрясіння і конфлікти
- D. усі відповіді правильні

4. Економічна конкуренція – це

- A. певні зв'язки і залежності між товаровиробниками, посередниками, покупцями, і споживачами на ринку
- B. суперництво господарюючих суб'єктів за найвигідніші умови
- C. виробництва, розподілу, обміну і споживання життєвих благ
- D. боротьба за підвищення ефективності суспільного виробництва і краще задоволення його потреб

5. Недосконала конкуренція означає, що на ринку є

- A. множина продавців і покупців ідентичного товару і ніхто з них не впливає самостійно на рівень цін
- B. домовленість між сильними підприємцями проти слабких з метою отримання більшого прибутку
- C. вплив держави, яка проводить антимонопольну політику
- D. боротьба за споживача з метою якнайкраще задовольнити потреби

6. Головна мета монополії

- A. найкраще задоволення потреб споживачів
- B. реалізація найбільшої кількості продукції
- C. отримання надприбутку
- D. розвиток виробництва

7. Антимонопольна політика ведеться державою з метою

- A. повного усунення монополізації в економіці
- B. створення сприятливих умов для здорової конкуренції та протидії негативних проявів монополії
- C. надання повної свободи підприємцям та іншим суб'єктам ринку
- D. подолання суперечливого об'єктивного симбіозу конкуренції і монополії

8. Представники якого напрямку в економічній науці вважали торгівлю джерелом багатства?

- A. фізіократи
- B. меркантилісти
- C. класики політекономії
- D. кейнсіанці

9. Специфіку функціонування національної економіки в цілому вивчає

- A. метаекономіка
- B. мегаекономіка
- C. мікроекономіка
- D. макроекономіка

10. До основних видів конкуренції не відноситься

- A. внутрішньогалузева
- B. міжгалузева
- C. внутрішньофірмова
- D. міжнародна

4. Підготуйтеся до письмового опитування.

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пискунова Л.П. Экономическая конфликтология. Учебное пособие. - Екатеринбург: 2007. Тема 3. - с.45-53.с.

2. Тихомиров Б.И. Теоретические основы экономической конфликтологии. Учебное пособие. - Санкт-Петербург: 2003. 101 с.

3. Экономическая конфликтология: учебное пособие /Ю.Н.Юденков, Р.В.Пашков,В.В.Кононов: под. общ. Ред.. В.И.Якушина. – Москва: КНОРУС, 2017. Тема 3. - с. 177-184.

Додаткова

1. Алейников А.В. Экономическая конфликтология: учебное пособие. Изд. Фонд развития конфликтологии. 2015. – 308с
2. Бандурка А.М. Конфликтология: учебное пособие для вузов / А.М.Бандурка, В.А.Друзь. – Х.: РИП «Оригинал». – Фортуна-пресс, 1997. – 356 с.
3. Экономикс: проинципы, проблема и политика: Пер.с 14-го англ. Изд.М.: ИНФРА – М, 2003. – XXXУ1, 972 с.

Тема 3. Конфлікти та конкуренція

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- В чому виявляється специфіка приватизації в Україні?
- Які основні методи перероблення власності в Україні?
- В чому особливість банкрутства як інструмента перероблення власності?
- Специфіка рейдерства в умовах української економіки
- Які основні етапи приватизації в Україні?
- Охарактеризуйте вплив деформацій в політиці приватизації на економіку.
- Визначте поняття «реприватизація».

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Приватизація означає

- A. повернення власності колишнім власникам
- B. викуп державою приватної власності
- C. перехід власності від однієї приватної особи до іншої
- D. перехід державної власності до рук окремих фізичних або юридичних осіб.

2. Західна модель приватизації

- A. повільно за гроші
- B. ефективному власнику
- C. швидко, безкоштовно
- D. за символічну ціну

3. Який тип економічних систем не існував історично

- A. змішана
- B. традиційна
- C. перехідна
- D. складна

4. Який тип економічних систем базується на пануванні державної власності

- A. змішана
- B. традиційна
- C. командно-адміністративна
- D. перехідна

5. Для змішаної економіки не властиві

- A. ринкове регулювання
- B. державне регулювання економіки
- C. планування на мікрорівні
- D. правильної відповіді немає

6. Роздержавлення має на меті

- A. створення приватної власності як провідної форми
- B. ліквідування державної власності
- C. передачу функцій державного управління на рівень підприємства без зміни характеру власності
- D. усі відповіді правильні

7. Суб'єктами приватизації є

- A. фонд держмайна
- B. органи місцевих рад, які мають об'єкти власності
- C. громадяни держави
- D. усі відповіді правильні

8. Форми приватизації

- A. оренда
- B. продаж
- C. безкоштовний розподіл
- D. усі відповіді правильні

9. Типи рейдерства: виключите невірну відповідь

- A. «біле» рейдерство
- B. «сіре» рейдерство
- C. «червоне» рейдерство
- D. «чорне» рейдерство

10. Методи рейдерських захоплень

- A. банкрутство
- B. силове захоплення
- C. закупівля акцій
- D. усі відповіді правильні

3. Підготуйтеся до письмового опитування (написання есе).

4. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пискунова Л.П. Экономическая конфликтология. Учебное пособие. - Екатеринбург: 2007. Тема 3. - с.45-53.
2. Тихомиров Б.И. Теоретические основы экономической конфликтологии. Учебное пособие. - Санкт-Петербург: 2003. 101с.
3. Экономическая конфликтология: учебное пособие /Ю.Н.Юденков, Р.В.Пашков,В.В.Кононов: под. общ. Ред.. В.И.Якушина. – Москва: КНОРУС, 2017. Тема 3. - с. 177-184.

Додаткова

1. Алейников А.В. Экономическая конфликтология: учебное пособие. Изд. Фонд развития конфликтологии. 2015. – 308 с.
2. Бандурка А.М. Конфликтология: учебное пособие для вузов / А.М.Бандурка, В.А.Друзь. – Х.: РИП «Оригинал». – Фортуна-пресс, 1997. – 356 с.
3. Экономикс: принципы, проблема и политика: Пер.с 14-го англ. Изд.М.: ИНФРА – М, 2003. – XXXУ1, 972 с.

Тема 4. Зовнішньоекономічні конфлікти

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Засоби запобігання конфліктів на споживчому ринку.
- Які суб'єкти є учасниками відносин в споживчій сфері?
- Перерахуйте основні регулятори в сфері споживчих конфліктів.
- Що таке споживчий екстремізм?
- Розкрийте специфіку маніпуляції і засоби захисту від неї.
- Можливо лі проектувати конфлікт на споживчому ринку?
- Визначте основні законодавчі акти, що регулюють захист справ споживачів.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. В економічній літературі зустрічається наступний поділ споживчого ринку

- A. продовольчих товарів
- B. непродовольчих товарів
- C. послуг
- D. усі відповіді правильні

2. Споживчий ринок виконує в економічній системі наступні функції

- A. бере участь в системі товарного обігу за допомогою обміну грошових доходів населення на товари народного споживання
- B. є регулятором виробництва шляхом встановлення пропорцій між попитом і пропозицією
- C. забезпечує взаємодію продавців і покупців через укладання торговельних угод
- D. встановлює рівноважний рівень цін і пропорції між ними

3. Нецінові методи конкуренції на споживчому ринку це

- A. реклама
- B. різна упаковка
- C. монопольна висока ціна
- D. монопольно низка ціна

4. Ситуація скритого або відкритого протистояння двох або більш сторін-учасниць називається

- A. конфліктними відношеннями
- B. конфліктної ситуації
- C. інцидентом
- D. конфліктом

5. В якості джерела конфлікту Г. Зіммель виділяє

- A. зіткнення інтересів
- B. проявлення людьми «інстинкту ворожості»
- C. боротьба за владу
- D. боротьба за матеріальні блага

6. Спільна діяльність для рішення проблеми

- A. договір
- B. компроміс
- C. переговори
- D. співпраця

7. Споживчий екстремізм – це

- A. спроба несумлінного клієнта, маніпулюючи юридичними нормами в корисливих цілях, не захистити свої права, а отримати певний зиск і дохід
- B. законні вимоги покупця
- C. боротьба в політиці
- D. повернення неякісного товару

8. Конструктивні функції споживчого екстремізму

- A. дисциплінування підприємців
- B. підвищення рівня обслуговування внаслідок розвитку способів задоволення потреб клієнта
- C. шкоди іміджу добросовісних компаній

D. зростання «вседозволеності» споживачів, культ принципу «клієнт завжди правий»

9. Консюмеризм це

- A. рух на захист споживачів від несправедливого поводження
- B. філософію, яка розглядає придбання споживчих товарів тривалого користування як головну мету людського життя
- C. боротьбу за якість товарів
- D. шкода іміджу добросовісних компаній

10. Споживчий рух виник

- A. Великої Британії
- B. Сполучених Штатах Америці
- C. Франції
- D. Італії

4. Підготуйтеся до письмового опитування (написання есе).

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Пискунова Л.П. Экономическая конфликтология. Учебное пособие. - Екатеринбург: 2007. Тема 3. - с.45-53.

2. Тихомиров Б.И. Теоретические основы экономической конфликтологии. Учебное пособие. - Санкт-Петербург: 2003. 101 с.

3. Экономическая конфликтология: учебное пособие /Ю.Н.Юденков, Р.В.Пашков,В.В.Кононов: под. общ. Ред.. В.И.Якушина. – Москва: КНОРУС, 2017. Тема 3. - с. 177-184.

Додаткова

1. Алейников А.В. Экономическая конфликтология: учебное пособие. Изд. Фонд развития конфликтологии. 2015. – 308 с.

2. Бандурка А.М. Конфликтология: учебное пособие для вузов / А.М.Бандурка, В.А.Друзь. – Х.: РИП «Оригинал». – Фортуна-пресс, 1997. – 356 с.

3. Экономикс: проинципы, проблема и политика: Пер.с 14-го англ. Изд.М.: ИНФРА – М, 2003. – XXXУ1, 972 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПОЛІТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Тема 5. Політична конфліктологія: її становлення та теоретико-методологічні засади. Типологія політичних конфліктів

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Політична конфліктологія в системі політичних та загально-гуманітарних дисциплін, її інтегративний характер.
- В чому полягає особливість конфлікту на парламентському рівні, назвати підходи до його вирішення.
- Вирішення та попередження конфлікту в системі розподілу влади.
- Визначте роль політико-правової культури у виробленні стратегії розв'язання політичних конфліктів.
- Міжнародні політичні організації та їх конструктивна функція в урегулюванні зовнішньополітичних конфліктів.
- В сучасній західній літературі склалися дві протилежні концепції у вченнях про конфлікти: : структурний функціоналізм (Т. Парсонс), що трактує конфлікт як дисфункцію соціальної системи та підхід Р. Дарендорфа, що визнає конфлікт природнім явищем. Поясніть причини даної проблемної ситуації в науці, її вирішення чи можливі шляхи їх перетину.
- Модернізація і політичний конфлікт.
- Особливості демократичного контролю над конфліктними ситуаціями, його процедури.
- Внутрішньополітичний збройний конфлікт: проблема класифікації.
- Основні форми збройного насильства у внутрішньополітичній боротьбі.
- Як Ви розумієте поняття «політичний скандал?»
- Проаналізуйте різновиди політичних конфліктів за даною схемою:

Сфера прояву конфлікту	Приклад конфліктної ситуації	Специфіка об'єкта конфлікту	Специфіка суб'єкта конфлікту	Засоби і методи боротьби й урегулювання конфлікту
Виборча кампанія				
Парламентські суперечки				

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Коли політична конфліктологія оформлюється як самостійна наука

А. наприкінці XIX віка

- В. на початку XX віка
- С. у 30-ті роки XX віка
- Д. наприкінці 50-х рр. XX віка

2. Політична конфліктологія є

- А. монодисциплінарна наука
- В. міждисциплінарна наука
- С. мікродисциплінарна наука
- Д. мезодисциплінарна наука

3. Вперше термін «концепція соціального конфлікту» використав

- А. Р. Дарендорф
- В. Г. Зіммель
- С. Л. Козер
- Д. Т. Парсонс

4. Головною особливістю політичної сфери є

- А. насильство
- В. наявність суперечностей
- С. наявність законодавства
- Д. наявність політичної влади

5. Основним предметом політичних конфліктів є

- А. політичний інтерес
- В. політична влада в різних соціальних структурах
- С. політичні режими
- Д. політична свідомість

6. Внутріполітичні конфлікти поділяються на

- А. горизонтальні та вертикальні
- В. конструктивні й деструктивні
- С. когнітивні; мотиваційні
- Д. системні і позасистемні

7. З точки зору галузей прояву політичні конфлікти поділяються на

- А. інституціоналізовані та неінституціоналізовані
- В. конфлікти з нульовою і з ненульовою сумою
- С. явні й латентні
- Д. міжнародні й внутрішньополітичні

8. Який з перерахованих нижче видів конфліктів не належать до класифікації за протяжністю

- А. короткі
- В. довгі
- С. безкінечні

D. зтяжні

9. Який з перерахованих нижче видів конфліктів не належать до класифікації по проявам

- A. приховані
- B. частково приховані
- C. закриті
- D. відкриті

10. Політичний конфлікт інтересів – це

- A. боротьба за підвищення особистого або групового статусу у політичній структурі суспільства
- B. боротьба за владу і владні повноваження в межах існуючого режиму
- C. зіткнення різних політичних цінностей, норм, звичаїв, традицій, способів політичної поведінки
- D. боротьба у сфері розподілу і перерозподілу різних ресурсів: влади, матеріальних благ, духовних цінностей

4. Підготуйтеся до письмового опитування (розв'язання практичних завдань).

5. Підготуйтеся до дискусії.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладига, Л.І. Ладига. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. Тема 5. – с. 43-58.
2. Политическая конфликтология : Учебное пособие / Под ред. С. Ланцова. – СПб. : Питер, 2008. Тема 5. – с.10—22.
3. Козырев Г.И. Политическая конфликтология: учебное пособие. / Геннадий Иванович Козырев. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2011. Тема 5. – с. 5-18, 20-30, 187-232.

Додаткова

1. Рубин Дж. Социальный конфликт: эскалация, тупик, разрешение./ Дж. Рубин, Д. Пруйт, Ким Хе Сунг. – СПб: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 352 с.
2. Политическая конфликтология: Работы российских и зарубежных авторов: Хрестоматия / Под ред. д.п.н., проф. М.М. Лебедевой и д.и.н., проф. С.В. Устинкина. – М.; Н.Новгород, 2002. – 312 с.

Тема 6. Моделі кризового розвитку політичного конфлікту

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:

- Етнополітичні конфлікти в країнах пострадянського простору: вірмено-азербайджанський (карабаський) конфлікт, грузино-абхазький конфлікт.
- Проаналізуйте причини етнополітичних конфліктів на пострадянському просторі в кінці ХХ на поч. ХХІ ст.
 - Конфлікт в Югославії в 90-их рр. ХХ ст.
 - Сіонізм та антисемітизм.
 - Етноконфлікти в сучасній Україні.
- Визначте основні напрями державної політики по попередженню етнополітичних конфліктів.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Під етносом розуміють

- A. сукупність людей, які мають спільну мову
- B. групу людей, які мають різні відношення до засобів виробництва
- C. групу людей, які мають різний колір шкіри
- D. стійка, історично сформована на певній території спільність людей, що мають спільні риси, усталені особливості культури та психічного складу, а також усвідомлюють свою єдність і відмінність від інших подібних утворень (самосвідомість)

2. Насильницькі методи проведення етнонаціональної політики

- A. геноцид
- B. депортація
- C. терор
- D. усі відповіді правильні

3. Конфлікт в Югославії в 90-их рр. ХХ ст. – це

- A. міжнаціональний
- B. збройний
- C. міжнародний
- D. військовий

4. Коли етнічна і соціально-структурна різниця стає перепоною на шляху національного об'єднання, називається

- A. кризою розподілу
- B. кризою ідентичності
- C. конституційною кризою
- D. кризою політичної участі

5. Моніторинг соціально-етнічних конфліктів – це

- A. конфліктологічне картографування
- B. статистична звітність, збір і аналіз статистичної інформації
- C. процедури й дії по цілеспрямованій модифікації поведінки конфліктуючих сторін і зміни зовнішнього середовища

D. спостереження за поведінкою учасників конфлікту

6. За сферами прояву етнонаціональні конфлікти

- A. соціально-економічні
- B. культурно-мовні
- C. територіально-статусні
- D. усі відповіді правильні

7. Основними факторами негативного розвитку етнополітичної ситуації найчастіше є

- A. підривна діяльність сепаратистів
- B. зростаюча етнічна відособленість титульних націй
- C. наявність добре продуманої федеральної національної політики
- D. Стабільна політична та соціально-економічна ситуація в місті, районі, регіоні, країні

8. З чого починається будь-який етнонаціональний конфлікт

- A. етнічної напруженості
- B. міжнаціональної роз'єднаності
- C. етнонаціональної ворожнечі
- D. етнонаціональних розбіжностей

9. Вкажіть суб'єктів міжнаціональних відносин

- A. етнонаціональні групи
- B. партії
- C. суспільні рухи
- D. нації

10. Перерахуйте типи насильницьких етнонаціональних конфліктів

- A. регіональна війна
- B. мітинги
- C. демонстрації
- D. голодування

4. Підготуйтеся до письмового опитування (розв'язання практичних завдань).

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз / І. О. Забеліна // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. – Одеса, 2013. – Вип. 49. – Режим доступу : <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564> .Тема 6.

2. Козырев Г.И. Политическая конфликтология: учебное пособие. / Геннадий Иванович Козырев. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2011.Тема 6. – с. 146-1892.

3. Мацієвський Ю. Деякі аспекти вивчення феномена кризи у політичних дослідженнях / Ю. Мацієвський // Політичний менеджмент. – 2008. – № 6(33). Тема 6. – с. 16-29

4. Политическая конфликтология : Учебное пособие / Под ред. С. Ланцова. – СПб. : Питер, 2008. Тема 6. – с. 23-37.

5. Цивільно-військові відносини і тенденції світового політичного процесу / В. Скворцов // Політичний менеджмент. — 2008. — № 6(33). Тема 6. — с. 97-104.

Додаткова

1. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.

2. Конфліктологія: Навчальний посібник-практикум. – За ред. М.П. Гетьманчука, П.П. Ткачука. – Львів: ЛІСВ, 2007. – 307 с.

3. Нагаєв В. Конфліктологія (модульний варіант) / В. Нагаєв – К. Центр навчальної літератури, 2004. – 198 с.

4. Примуш М. Конфліктологія. Навчальний посібник / М. Примуш – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 288 с.

Тема 7. Політичний тероризм та екстремізм

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- В чому полягають складнощі, які виникають під час управління терористичними конфліктами.

- Поясніть сплеск тероризму в сучасному світі?

- Визначте в чому схожість і відмінність понять «тероризм» і «екстремізм».

- Наведіть приклади впровадження окремих методик вирішення політичних конфліктів.

- Проаналізуйте Помаранчеву революцію: можливі способи та шляхи її вирішення.

- З'ясуйте ситуації, які сприяють переговорному процесу, а також правила його здійснення, що дозволяють приходити до компромісу чи консенсусу.

- В чому полягають особливості компромісу і консенсусу.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Що в перекладі означає слово «терор»

A. насилля

B. страх

C. залякування

D. вбивство

2. Тероризм, який здійснюється з метою революційної перебудови суспільства, називається

- A. міжнародний тероризм
- B. етнічний тероризм
- C. релігійний тероризм
- D. революційний тероризм

3. Тероризм - це

- A. форма організованого насильства
- B. використання сили з політичною метою
- C. карний злочин
- D. високий рівень участі мас

4. Державний тероризм поділяють на

- A. внутрішній
- B. етнічний
- C. зовнішній
- D. расовий

5. Стратегія вирішення конфліктів, при якій повноваження з більшого рівня політичної сфери передаються на менші рівні, називається

- A. врегулюванням
- B. переміщенням
- C. вирішенням
- D. контролем

6. Гарвардський метод «принципів переговорів» розробили

- A. Д. Скотт і Ш. Г. Бауэр
- B. К. Томас і Р. Киллмен
- C. В. Лінкольн і Л. Томпсон
- D. Р. Фішер і У. Юрі

7. Вперше учбові заклади по підготування спеціалістів медіаторів виникли

- A. у США (70-80-х роках XX віку)
- B. у США (60-х роках XX віку)
- C. у Німеччині (70-х роках XX віку)
- D. у Австралії (80-х роках XX віку)

8. Перший міжнародний центр вирішення конфліктів створюване

- A. У 1972 г. в США
- B. У 1986 г. в Австралії
- C. У 1989 г. в Німеччині
- D. У 1985 г. в Швейцарії

9. Хто у книзі «Стратегія конфлікту» показав, що інформація відіграє ключову роль у стратегічній взаємодії, де результат залежить не лише від кількості зроблених ходів, а й від тих, що могли бути зроблені

А. Т. Шеллінг

В. У. Томас

С. А. Турен

Д. А. Етцоні

10. М'який стиль переговорів - це

А. суперництво

В. непохитність своїх вимог

С. пристосування

Д. співпраця

4. Підготуйтеся до письмового опитування (розв'язання практичних завдань).

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. – К. : Молода нація, 2005. Тема 8. – 110с

2. Апостолова Н.Н. Каким должен быть посредник (медиатор) // Закон и право. - 2010. - № 4. Тема 8 - с. 93-95.

3. Ємельянов В. П. Терористичний акт: загальне поняття, відмежування від суміжних злочинів та шляхи вдосконалення складу злочину / В. П. Ємельянов // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – № 1 (4). Тема 8 – с. 233–244

3. Козырев Г.И. Политическая конфликтология: учебное пособие. / Геннадий Иванович Козырев. – М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2011. Тема 8. – с.272-286.

4. Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладиґа, Л.І. Ладиґа. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. Тема 8. – с. - 186-192.

5. Политическая конфликтология : Учебное пособие / Под ред. С. Ланцова. – СПб. : Питер, 2008. Тема 8.– с.118-131,230-247.

Додаткова

1. Конфліктологія: Навч. посіб. / За заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової. – К.: КНЕУ, 2003. – 315 с.

2. Конфліктологія: Навчальний посібник-практикум. – За ред. М.П. Гетьманчука, П.П. Ткачука. – Львів: ЛІСВ, 2007. – 307 с.

3. Конфліктологія: підручник / за ред. Л.Герасіної і М.Панова. – Харків: Право, 2002. – 256 с.

4. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів. Навч. посіб. / Т.П. Яхно, І.О. Куревіна. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.

Тема 8. Шляхи і способи розв'язання та регулювання політичних конфліктів

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді.

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на практичному занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

- Назвіть основні стадії розвитку політичних конфліктів.
- Якими є основні особливості розвитку політичних конфліктів?
- В чому полягає специфіка і особливості фаз політичного конфлікту?
- Які п'ять фаз конфлікту та їх значення для вирішення конфлікту Вам відомі?
- Сформулюйте особливості політичної кризи та назвіть етапи проходження кризи.
- Які методи вирішення політичних конфліктів за їх природою існують?
- Як Ви розумієте консенсус як спосіб вирішення конфліктної ситуації? Наведіть приклади різновидів консенсусу? Чи можлива повна домовленість з дотриманням вимог всіх сторін, якщо ні, то як цей процес регулює консенсус?
- Надайте характеристику компромісу як способу вирішення конфліктної ситуації на політичному тлі.

3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Типи рейдерства: виключите невірну відповідь

- A. «біле» рейдерство
- B. «сіре» рейдерство
- C. «червоне» рейдерство
- D. «чорне» рейдерство

2. Методи рейдерських захоплень

- A. банкрутство
- B. силове захоплення
- C. закупівля акцій
- D. усі відповіді правильні

3. Меркантилісти виступали за

- A. державне регулювання зовнішньої торгівлі
- B. не втручання держави в економічне життя
- C. пріоритетний розвиток сільськогосподарського виробництва
- D. контроль за цінами

4. Нецінові методи конкуренції на споживчому ринку це

- A. реклама
- B. картельний зговір

- C. монопольна висока ціна
- D. монопольно низка ціна

5. Фактором попиту не може бути

- A. рівень грошових доходів населення
- B. кількість споживачів на ринку
- C. технічні характеристики засобів виробництва
- D. рівень цін на супутні товари

6. Ситуація скритого або відкритого протистояння двох або більш сторін-учасниць називається

- A. конфліктними відношеннями
- B. конфліктної ситуації
- C. інцидентом
- D. конфліктом

7. В якості джерела конфлікту Г. Зіммель виділяє

- A. зіткнення інтересів
- B. проявлення людьми «інстинкту ворожості»
- C. боротьба за владу
- D. боротьба за матеріальні блага

8. Незадоволений (відкладений) попит виникає з наступних причин

- A. неможливо в даний момент придбати товар через його відсутність на ринку
- B. недостатньо грошових коштів на покупку товару
- C. покупці очікують сезонних знижок на товар
- D. усі відповіді правильні

9. Спільна діяльність для рішення проблеми

- A. договір
- B. компроміс
- C. переговори
- D. співпраця

10. Споживчий екстремізм – це

- A. спроба несумлінного клієнта, маніпулюючи юридичними нормами в корисливих цілях, не захистити свої права, а отримати певний зиск і дохід
- B. законні вимоги покупця
- C. боротьба в політиці
- D. повернення неякісного товару

4. Підготуйтеся до письмового опитування (розв'язання практичних завдань).

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту / І. В. Ващенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. – Психологія, №11, 2003. Тема 7.- с. 131-142.

2 . Ващенко І. В. Роль етнічної самосвідомості в етнічних конфліктах / І. В. Ващенко, Ж. Л. Саакова // Наука і освіта: наук. – практ. ж-л. - №1, 2004. Тема 7. - с. 89-102.

Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладиґа, Л.І. Ладиґа. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. Тема 7. – с. – 182-186.

3. Политическая конфликтология : Учебное пособие / Под ред. С. Ланцова. – СПб. : Питер, 2008.Тема 7. – с.68-83.

Додаткова

1. Политическая конфликтология: Работы российских и зарубежных авторов: Хрестоматия / Под ред. д.п.н., проф. М.М. Лебедевой и д.и.н., проф. С.В. Устинкина. – М.; Н.Новгород, 2002. – 312 с.

2. Проскуріна О.О. Політична конфліктологія / О.О. Проскуріна, О.І. Ладиґа, Л.І. Ладиґа. – Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012, - 351 с.

Навчальне видання

Ніколенко Ксенія Вікторівна

Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін

ЕКОНОМІЧНА ТА ПОЛІТИЧНА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

Методичні рекомендації з вивчення дисципліни

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,8.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.